

Panika!

Tina Bernik

»Kolk bi bilo lepo, da bi enkrat zjutraj kavica že čakala, pa da bi me Rudi kam pelal ven, na kosilo, na primer, al pa na potovanje. Ne, še boljš, na križarjenje,« med kuhanjem kave in sekljanjem zelenjave, ki že v uvodnih kadrih napoveduje seciranje in sesuvanje njenega življenja, razmišlja 40-letna Vera, mama, žena, medicinska sestra, predvsem pa zdolgočasena in kot nekaj samoumevnega sprejeta ženska, ki zase pravi, da je narejena za ležanje na plaži, »kjer bi hitr smisu najdla«. Ker pa ni ne plaže ne večerje, kaj šele križarjenja, ob pubertetni hčerki in možu, ki ji para živce s svojimi navadami in vedno istimi šalami, nekako začne bledeti tudi smisel.

Čprav so v filmu prepričljivi vsi člani igralske zasedbe, še posebno Gregor Zorc v vlogi prevaranega moža Rudija in Vladimir Vlaškalič v vlogi ljubimca Mitje, levji delež *Panike!* nosi Janja Majzelj, ki je z vlogo Vere oziroma njenim iskanjem poti do same sebe nekonvencionalna najmanj dvakrat. Medtem ko je za slovenski film že v osnovi neznačilno, da bi bilo prešuštvo stvar ženske, je v *Paniki!* še večji unikum to, da skoki čez plot ne prinašajo standardnih moralizatorskih razpletov oziroma takih, ki si jih glavna junakinja ne bi želela sama, česar recimo ne moremo trditi niti za najdrznejši slovenski celovečerec, *Maškarado* (1971, Boštjan Hladnik), v katerem je pobudnica prešuštva sicer prav tako ženska (Dina), vendar v nasprotju z Vero na koncu ostane sama. Odsotnost tipizirane kazni v *Paniki!* ni presenečenje samo zato, ker varanje (tako ali drugače) nikoli ne ostane nekaznovano, ampak tudi zato, ker so v slovenski literaturi in filmografiji glavni »junaki« s tragičnim ali vsaj nepozitivnim razpletom kaznovani že takrat, ko se odločijo vzeti usodo v svoje roke – kar pa se tako ali tako skoraj nikoli ne zgodi, ker ti, namesto da bi bili proaktivni, kot je recimo Vera, po tradiciji veliko pogosteje delajo samomore ali se zatekajo k pijači in samopomilovanju. Režiserka in scenaristka Barbara Zemljič, ki je na filmu tako morda vzpostavila celo prvo slovensko žensko junakinja v pravem pomenu besede, je 200 strani dolg roman Dese Muck v celovečernem prvencu tudi sicer učinkovito reducirala na stominutni film, v katerem funkcionirajo vsi elementi, od igralske zasedbe in fotografije (Miloš Srdić) do montaže (Ivana Fumič), glasbe (Davor Herceg) in kostumov (Alan Hranitelj). Roman, ki bi zlahka postal nadaljevanka, pa je tudi

v adaptiranem scenariju ohranil tako bistvo zgodbe kot literarnega sloga. Zemljičeva je namreč prepričljivo ekranizirala preobrazbo ženske v krizi srednjih let, poleg tega pa je s svojo filmsko govorico, tako kot Muckova z besedno, spretno krmarila med komičnim in tragičnim, ki se največkrat srečata na območju ironije.

Če je težko narediti dobro komedijo, je še težje narediti film, ki lahko gledalca enako učinkovito žalosti in zabava in ki mu je prav zato težko reči komedija, drama ali črna komedija. Z enakim problemom je gledalce in teoretike prvič zbegal že Evripid, ko je z Alkestido ustvaril dramo, ki je zaradi pretiravanja tragičnosti in uporabe ironije ni mogoče označiti ne za tragedijo in ne za komedijo. Zemljičeva je rešitev našla v podobnem pristopu oziroma v tem, da je tragično tematiko blažila s komičnimi elementi. Fizična in verbalna duhovitost, pretiravanje, karikiranje, glasba oziroma izbor pesmi (Ti dajš, Vse je lepše, ker te ljubim, Samo nasmeš je bolj grenak, Vsak je sam, Med iskrenimi ljudmi), sploh pa notranji monologi oziroma voice-over vložki ne le ustvarjajo komičnost, ampak tudi razkrivajo čustveno dogajanje v Veri, obenem pa demistificirajo dogajanje zunaj nje oziroma delajo filmsko zgodbo človeško organsko in realistično. Hkrati zaradi komičnega tona nevtralizirajo moment varanja in drugih negativnih lastnosti glavne junakinje, ki postane vredna obsojanja šele, ko filmu na njegovem dramaturškem vrhuncu umanjajo komična sredstva. Zemljičeva, ki je kot soscenaristka in igralka sodelovala že pri snemanju celovečerca *Kruha in iger* (2011, Klemen Dvornik), nase pa je opozorila tudi s kratkima filmoma *Lasje* (2009) in *Pravica ljubiti* (2013), v *Paniki!* z nekonvencionalno izpeljavo pripovedi ni ubirala bližnjic do gledalca, a ga obenem vseeno poteši, saj razplet kljub optimizmu ne deluje umetno, ceneno in neverjetno, ampak naravno, sprejemljivo in možno, z vsebino pa se zliva tudi forma. Film, ki je nastal v produkciji RTV Slovenija, v primerjavi z večino drugih igranih del, zlasti pa serij nacionalne televizije namreč lahko označimo tudi za vrhunski obrtniški izdelek, ki, kot je mogoče sklepati po videnem, ni bolehal za potrebo po varčevalnih bližnjicah, s svojo ambicioznostjo pa ni presegel samo okvirov televizije, ampak tudi domače (komične) celovečerne produkcije nasploh.